

До спеціалізованої вченої ради К 26.503.01
Науково-дослідний інститут публічного права
03035, м. Київ, вул. Г. Кірпи, 2-а

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента Куценко Володимира Дмитровича на дисертацію Рябця Олександра Михайловича з теми: «Публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

На підставі вивчення тексту дисертації, автореферату та опублікованих за темою дисертації праць здобувача підготовлений відгук офіційного опонента щодо наукової праці **Рябця Олександра Михайловича**.

Актуальність обраної теми дисертації. Слід погодитись із твердження здобувача, що об'єктивна необхідність врегульовувати суспільні відносини у сфері реалізації діяльності юридичних компаній виникла давно, оскільки актуалізація професійного юридичного захисту та супроводу індивідуальних справ сягає із сивої давнини та відноситься до розряду «вічних питань»; у будь-яку епоху ця діяльність знаходиться на вершині вторинних потреб людини.

Водночас питання теоретичного осмислення публічного адміністрування в останні роки у колі наукових досліджень активізувались. Все більше вчених прагнуть віднайти відповідь на запитання, що це за правовий феномен та яка його сутнісна сторона. Досі в юридичній науці є не вирішеним наукове завдання щодо публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні. Задля виправлення означеного О.М. Рябець провів комплексне наукове дослідження, що присвячене розкриттю

теоретико-правових засад та інструментальної складової реалізації внутрішньо-організаційного й зовнішньо-адміністративного впливу на діяльність означених суб'єктів з метою забезпечення умов належного розвитку юридичного підприємницького сектору в Україні, його оптимізації та конкурентоспроможності, в тому числі на світовій (міжнародній) арені.

Загалом можна констатувати, що обрана для дослідження тематика є актуальною, про що свідчить необхідність розширення адміністративно-правових повноважень юридичних компаній, наявність у цій сфері законодавчих прогалин і невідповідностей, неналежна оцінка їх діяльності громадянським суспільством, а також поверхневий аналіз цієї проблематики вченими-адміністративістами.

Окрім зазначеного, не можна ігнорувати й результати власного соціологічного опитування думки громадян, здійсненого здобувачем, де виявлено, що рівень довіри громадяни України до юридичних компаній складає 67%, а серед їх клієнтів 94 %. Це свідчить про те, що юридичні компанії та їх працівники (в першу чергу адвокати) є основною юридичною силою, в якій громадяни України, іноземці та особи без громадянства знаходять правовий захист від свавілля чиновників чи приватних осіб.

Про актуальність теми свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами, оскільки робота узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р, Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 р. № 739-р, Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до

2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 66-р, Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р, Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформованих у дисертації О.М. Рябця, визначаються тим, що вони базуються на опрацюванні не систематизованих актів законодавства, різноманітних наукових джерел та практики діяльності публічної адміністрації. Відсутність акту стратегічного планування розвитку юридичного підприємницького сектору ускладнила процес пошуку аспектів реалізації публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні. Водночас, зазначене не стало перешкодою на шляху формулювання здобувачем в результаті дослідження висновків та рекомендацій, що підтверджені науковими доказами. Вони є достатньо аргументованими і у своїй більшості переконливими.

У роботі чітко сформована об'єктно-предметна визначеність, а також вдало виявлені основні комплексні підходи до визначення мети та завдань дослідження, що свідчить про авторський підхід до реалізації наукового пошуку. У результаті якого шляхом формування узагальнень, рекомендацій та конкретних наукових тезисів надано роз'яснення щодо адміністративних засад та інструментарію публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні, самоорганізаційної складової розвитку юридичного підприємницького сектору в Україні, а також розвитку ринку юридичних послуг як елементу економічної стабільності країни.

Робота в цілому є структурованою та логічно сформованою, мета та поставлені до розкриття завдання знаходяться у єдності, а також репрезентують наукову новизну та актуальність проблеми.

Окремої уваги заслуговує апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки оприлюднені на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (м. Київ, 7–8 грудня 2018 р.), «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (м. Львів, 19–20 квітня 2019 р.), «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Одеса, Україна, 17–18 січня 2020 р.).

Наукове та практичне значення роботи. Теоретичну цінність роботи складає система висновків, рекомендацій та концепцій сформованих особисто здобувачем, а практичну цінність дисертаційного дослідження відображають результати їх впровадження. Про це свідчать викладені у вступі та трьох розділах основної частини роботи положення, які відповідають заявленій проблематиці та стосуються як постановки теми в цілому, так і окремих її складових.

У роботі наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні. Сформульовані та аргументовані у дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення проблем публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства щодо окремих аспектів розвитку юридичного підприємницького сектору в Україні (додаток В до дисертації); освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); правозастосовній діяльності – для покращення внутрішнього стратегічного планування

діяльності юридичних компаній (акт впровадження юридичної компанії «Legal partner»).

Новизна положень, які виносяться на захист полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою комплексною науковою працею в межах адміністративної науки, спрямованою на розкриття означеної здобувачем проблематики. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення і висновки, запропоновані ним особисто.

До числа найвагоміших наукових положень результатів дисертаційної роботи можна віднести наступні:

– проаналізовано сучасні концепції категорійно-понятійної складової публічного адміністрування, на основі чого сформовано авторське визначення терміна «публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні» з розумінням того, що носії публічної влади, власне, й є тими відповідальними особами, які забезпечують реалізацію основоположних функцій демократичної, соціально орієнтованої держави. Визначено, що це процес реалізації публічної влади, який здійснюється уповноваженим органами, посадовими та службовими особами, а також дорівняними до них суб'єктами й передбачає зовнішньо організаційний вплив на юридичну бізнес-індустрію та діяльність адвокатів, яка не орієнтована на отримання прибутку з метою надання можливості громадянам України якнайкраще користуватись закріпленим Конституцією правом правового професійного захисту, з одного боку, а з іншого – забезпечити постачальникам ринку юридичних послуг умови належного його розвитку, оптимізації та конкурентоспроможності, зокрема на світовій (міжнародній) арені;

– з погляду філософії права виявлено та узагальнено сутність публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні як онтологічних адміністративно-правових глибинних зв'язків «вічної» особи як об'єднання професіоналів, що надають послуги у сфері права, що об'єктивно існує і функціонує незалежно від свідомості окремої людини (внаслідок

чисельності в ній фахівців-юристів) з різноманітними суб'єктами публічного адміністрування, юридичними особами приватного права і громадянами, перетворюючи суб'єктивні «ідеальні» рішення окремого юриста (працівника юридичної компанії) в об'єктивне рішення (правову позицію) шляхом надання юридичних і адміністративних послуг, представництва прав і законних інтересів клієнтів в судах та адміністративних органах, здійснення правозахисної діяльності;

– з'ясовано, що форми публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні – це частина інструментального набору діяльності публічної адміністрації під час реалізації конкретного механізму втілення в дійсність їх публічної влади, що передбачає спосіб вираження їх завдань, повноважень та компетенції і здійснюється шляхом прийняття конкретним суб'єктом нормативного чи індивідуального акта, а також вчинення юридично значущих дій, основною метою яких є забезпечення, гарантування, охорона чи будь-які інші способи утвердження режиму законності, економічного порядку в країні, розвитку підприємництва;

– визначено, що основними законодавчими проблемами належної реалізації публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні є: відсутність профільного законодавчого акту та стратегії розвитку сфери надання юридичних послуг; невідповідність трудового законодавства сучасним реаліям та викликам у сфері розвитку трудових відносин; відсутність рекомендацій щодо (типового або примірного) корпоративного кодексу юридичної компанії як основного інструменту внутрішньої регуляції якості розвитку підприємництва; відсутність комплексного підходу законодавця до управління системою оподаткування; відсутність публічно-правових механізмів регіонального розвитку ринку юридичних послуг, регулювання якого наразі здійснюються законодавчо не визначеними СРО; відсутність рекомендацій, настанов та процедур спрощеного доступу до отримання юридичних послуг шляхом залучення інноваційних практик у

діяльність юридичних компаній; невизначеність статусу професійної правничої допомоги в Україні, зокрема в аспекті адвокатської монополії.

Окремої позитивної оцінки заслуговує думка автора про необхідність удосконалення чинного законодавства шляхом внесення змін і доповнень нормативно-правових актів щодо обмеження адвокатської монополії кримінально-процесуальною сферою, впровадження процедури ведення єдиного обліку платника єдиного внеску, а також щодо створення нових адміністративних норм у вигляді: спеціалізованого закону, що регулюватиме аспекти розвитку ринку юридичних послуг; відповідної державної стратегії планування та розвитку юридичного підприємницького сектору в Україні; нового кодексу, що регулюватиме сучасні реалії та виклики у сфері розвитку трудових відносин; законодавчого акту, що встановить статус профільних СРО в досліджуваній сфері; підзаконного методично-роз'яснювального акту щодо структури Корпоративного кодексу юридичної компанії.

Перспективними вбачаються також й інші пропозиції здобувача. **Водночас окремі її положення носять дискусійний характер і потребують уточнення.**

1. Не заперечуючи того, що основними видами діяльності юридичних компаній є надання відповідних юридичних послуг замовникам (сторінка 35), однак слід зазначати, що, як правило, у своїх статутах такі компанії декларують широке коло видів діяльності. І на практиці юридичні компанії здійснюють широке коло видів економічної діяльності.

2. На сторінках 50-53 дисертації перераховується значний масив нормативного матеріалу, який регулює діяльність юридичних компаній в Україні. При цьому не здійснюється його критичний аналіз та авторські узагальнення.

3. Хотілося би почути уточнення від автора, яким чином оперативно-розшукова діяльність у досліджуваній сфері може стати передумовою для застосування адміністративно-примусових, заохочувальних і переконувальних методів у діяльності публічної адміністрації (сторінка 104)?

4. На сторінці 135 автор зазначає, що адміністративне право перебуває на етапі трансформаційних змін у аспекті тотальної сервісації адміністративної діяльності публічної адміністрації, однак таких наукових обґрунтувань наразі майже немає. Означений тезис здобувача є спірним, адже, дійсно таких праць мало, однак є досить ґрунтовні і навіть комплексні, хоч і зарубіжних авторів.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Зміст дисертаційного дослідження висвітлено досить повно, виклад запропонованих у праці положень базується на ґрунтовному опрацюванні наукових джерел з проблематики дисертаційного дослідження. Аналіз дисертаційної роботи та автореферату дає підстави дійти висновку про те, що це завершене самостійне наукове дослідження, яке вирішує конкретне наукове завдання та має істотне значення для розвитку науки адміністративного та інформаційного права та практики діяльності публічних адміністрацій.

Враховуючи викладене, дисертація **Рябця Олександра Михайловича** з теми : «**Публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні**», відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

начальник відділу

ГО Академія «Адміністративно-правових наук»

кандидат юридичних наук, доцент

Кіщенко В.Д.